

Buanda

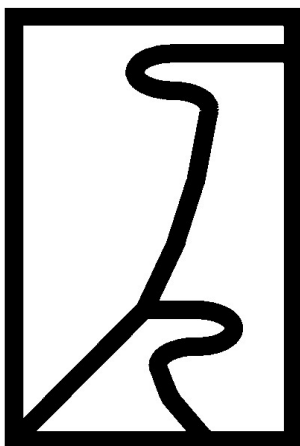
Achtergrondartikelen

1

Vereniging Buanda: onze structuur

door Menno Marrenga
1988

Buanda

Redactie:
Buanda,
bureau van kleine ondernemers in Saamaka
Limesgracht 10
Postbus 2975
Paramaribo
Suriname

E-mail: Buanda@sr.net
E-mail NL: Buanda-Nederland@buanda.org
www.buanda.org

Colofon

Dit is geen nieuwsbrief, want we brengen geen nieuws. Ontwikkelingswerk is werk voor de lange termijn, en we publiceren deze artikelen juist omdat onze jaarverslagen te veel momentopnamen zijn. In deze artikelen willen we juist de grote lijnen in het werk van Buanda belichten.

Dit is geen tijdschrift. Wij schrijven niet op tijd. Wij schrijven als er iets te melden valt, en als er niets te melden valt melden wij niets.

“[Buanda Achtergrondartikelen](#)” geeft achtergrondinformatie over het werk van het ontwikkelingsbureau Buanda. Het valt onder verantwoordelijkheid van het bureau, niet van de vereniging.

“[Buanda Achtergrondartikelen](#)” wordt als junkmail verzonden aan donoren, ex-donoren, potentiële donoren, vrienden en anderen van wie wij hopen dat zij geïnteresseerd zijn in de grote lijnen in het werk van Buanda.

Als u “[Buanda Achtergrondartikelen](#)” wilt ontvangen en het niet als junkmail toegezonden krijgt, kunt u het volgende doen:

- downloaden van de website;
- zelf kopiëren;
- ons geld sturen, genoeg voor fotocopieer- en verzendkosten;
- een project financieren.

Het eerste is het goedkoopste, het laatste het duurste.

U mag ideeën uit “[Buanda Achtergrondartikelen](#)” overnemen, graag zelfs. Als u daar behoefte aan hebt, mag u volledige artikelen verveelvuldigen of openbaar maken door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook; u heeft daarvoor geen voorafgaande toestemming nodig. We verzoeken u echter wel contact met ons op te nemen voordat u citaten uit hun verbanden licht.

ONZE STRUCTUUR

Het begon in 1987, 1988. Er was een oorlog aan de gang in het binnenland van Suriname, en de priesters en de onderwijzers en de dokters konden niet meer in Saamaka komen.

Een groep geschoolde Bosneger-jongeren in Paramaribo kwam tot het inzicht dat de dorpen in het binnenland op eigen kracht tot ontwikkeling moesten komen. Tot dan toe was het initiatief overgelaten aan hulpverleners, maar als de nood aan de man komt laten die je in de steek - zo was het argument tenminste.

Deze groep jongeren organiseerde zich en kreeg ontwikkelingshulpgeld.

Zolang het bij vrijblijvend praten bleef, was de organisatie op haar taak berekend. Maar zodra het eerste geld aankwam, kwam er ruzie over wie dat mocht hebben en van alle ambitieuze plannen is niets terecht gekomen.

Toch bleef er één klein vonkje smeulen van dat stovuur. Rond een monteurswerkplaatsje in Amakaköndë begonnen een paar mensen na te denken over ontwikkeling. Het waren niet de geschoolde jongeren die in het ambtenarenapparaat in Paramaribo terecht waren gekomen en daar met ambitieuze plannen hadden leren werken, het waren rijpere mannen in de dorpen zelf, en zij begonnen na te denken over ontwikkeling.

Het hele woord "ontwikkeling" bestond niet in de Saamaka taal. Er waren wel woorden voor school, voor kerk, voor polikliniek, maar dat was niet genoeg, er moest nog iets anders zijn, dat nog geen naam had. In de vele gesprekken ontstond er een woord voor: buanda.

het woord buanda

In het begin was "buanda" nog een vage aanduiding voor iets wat ontbrak. De houthakker Maloni zegt dat het woord een samentrekking is van de omschrijving "datgene wat goed is voor ons allen". Mogelijk is het woord inderdaad zo ontstaan, maar niemand kan vertellen hoe. Maar de etymologie is onbelangrijk, waar het om gaat is dit: er ontbrak iets, wat dat precies was, was nog onduidelijk, er ontstond een woord voor. Pas na verloop van jaren ontstond er een ontwikkelingsvisie, en kreeg het woord een betekenis. Welke betekenis? Dat is niet zo eenvoudig uit te leggen, want ook het Nederlands mist het benodigde begrippenapparaat.

categorieën

In het Saamaka bestaat het woord voor "ontwikkelingshulp" niet. In het Nederlands wel, maar daar is het zo'n wollig deken-woord. Het dekt onder meer de volgende activiteiten:

- 'een vrouwenorganisatie opzetten',
- 'een polikliniek beheren',
- 'een ontsluitingsweg aanleggen',
- 'een grootbedrijf voor machinale rijstbouw opzetten',
- 'een rijstpelmolenaar neerzetten voor de kleien rijstboeren',
- 'importeren van rijst uit de derde wereld toestaan in Europa',
- 'gedragen kleren uitdelen aan de armen'.

Zeven totaal verschillende activiteiten, maar we herkennen direct twee hoofdgroepen: de polikliniek en de gedragen kleren in de ene hoofdgroep, de rest in de andere.

De eerste groep activiteiten noemen we maar "hulpelozen verzorgen". Dat is geen algemeen gebruik, maar we weten niets beters. Het is het traditionele werkterrein van de Christelijke naastenliefde, waaruit de hele ontwikkelingshulp is voortgekomen.

Vereniging Buanda: onze structuur

De andere groep van activiteiten is nieuwer, complexer, en nog niet goed uitgekristalliseerd. Men praat vaak van "duurzame ontwikkeling", maar die naam is tendentius en verwarrend.

Tendentius, want het impliceert alles wat daarbuiten valt tot "niet-duurzaam", en dat wordt alleen bij bestrijdingsmiddelen als nastreefbaar erkend. Als we scholen en poliklinieken niet-duurzaam noemen, lijken ze minder zinvol dan ze zijn. Verder is niets zo duurzaam als juist die uitdeling van gedragen kleren, dat deed men tweehonderd jaar geleden al en dat gaat maar door. Goed, we weten allemaal wel dat we dat niet bedoelen, maar wat dan wel?

"Werkgelegenheid stimuleren" omschrijft alle vijf genoemde activiteiten in die tweede hoofdgroep. Maar er is verschil in directheid. Bij dat rijstbedrijf heeft de arbeider direct werk: die krijgt elke week zijn loon. Bij die ontsluitingsweg en die rijstpelmolent komt de baat wat indirecter, daar moet de boer zelf iets doen voor hij er wat aan heeft.

Dat rijstbedrijf valt dus in een andere categorie. Deze categorie noemen we "banen scheppen". Banen scheppen is een vorm van werkgelegenheid stimuleren, maar niet de enige vorm. Die ontsluitingsweg, de importvergunningen en die rijstpelmolent stimuleren ook werkgelegenheid, via een omweg.

Maar dat woord "werkgelegenheid" is weer misleidend. Weinigen moeten zo hard werken voor de kost als juist diegenen die men "werkelozen" pleegt te noemen. Die hebben echt geen behoefte aan werk - wel aan hulpmiddelen om het werk te verlichten, en/of om geld voor hun werk te krijgen. Die rijstpelmolent mikt op het tweede, die ontsluitingsweg naar de markten op het eerste.

Die ontsluitingsweg valt in de groep activiteiten die men "infrastructuur ontwikkelen" noemt. De infrastructuur hoeft niet altijd materieel te zijn, het toestaan in Europa van rijstimporten uit de derde wereld maakt net zo goed deel uit van de infrastructuur als die ontsluitingsweg waarover de rijst wordt vervoerd.

Die rijstpelmolent blijft over en valt in de laatste categorie van onze taxonomie. We noemen die maar "gereedschappen overdragen".

Met dat gereedschappen overdragen heeft Buanda te maken. Ook bij de andere categorieën worden gereedschappen gebruikt. In deze categorie gaat het om de overdracht, en wel van gereedschappen, niet van verantwoordelijkheid. Dat is essentieel, verderop ga ik daar dieper op in.

eigen initiatief

Infrastructuur ontwikkelen en gereedschappen overdragen hebben met elkaar gemeen, dat de doelgroep zelf iets moet ondernemen voor zij voordeel van de hulp hebben. Bij de andere twee categorieën, hulpelozen verzorgen en banen scheppen, hoeft de doelgroep niet meer initiatief te nemen dat zijn hand op te houden.

Dit wordt nogal eens vergeten. Er zijn altijd hoge verwachtingen als er weer een ontsluitingsweg wordt aangelegd. Maar vergelijk eens de twee zusterdorpjes Nieuw Lomb, en Jaujau. Het eerste ligt al decennia aan een ontsluitingsweg, het andere dorp niet, en je ziet nauwelijks verschil. En in Jaujau staat een partij gereedschappen te roesten die een houtbewerker met initiatief zeker niet zou laten roesten. Vier categorieën ontwikkelingshulp: hulpelozen verzorgen, banen scheppen, infrastructuur aanleggen, gereedschappen overdragen. Ik heb nog niet gehoord dat iemand het eerder zo heeft ingedeeld, maar dat kan aan mij liggen - we zitten hier erg geïsoleerd in Saamaka en we zijn gewend geraakt zelf maar het wiel uit te vinden als we daar behoefte aan hebben. Ik claim niet dat we origineel zijn met deze categorieën; het inzicht dat hulpbehoevenden verzorgen en gereedschappen overdragen verschillende soorten ontwikkelingshulp is al duizenden jaren oud: "Geef een man een vis, en hij eet 'n dag. Geef hem een vishaak, en hij eet elke dag." (Kong FuTze)

de vonkjes die bleven gloeien

Ik ben afgedwaald van de hoofdlijn van dit artikel: buanda. Maar ik moet nu eenmaal eerst vertellen wat buanda is (iets wat ik nog steeds niet gedaan heb) en daarvoor heb ik nieuwe begrippen nodig. Ik heb daartoe onderscheid gemaakt tussen twee soorten ontwikkelingshulp: enerzijds hulpbehoevenden verzorgen en banen scheppen, waarbij de hulpverleners de beslissingen nemen. Anderzijds infrastructuur aanleggen en gereedschappen overdragen, waarbij dat anders gaat. Hoe anders, daar kom ik later op terug. Als U en ik dat willen, kunnen we dat schema verfijnen, maar voor het verhaal van Buanda is dat niet nodig. In 1988 en 1989 ontstond er dus een initiatief van geschoolde Bosnegers in Paramaribo, dat niet levensvatbaar bleek. Het had echter tot gevolg dat er een monteurswerkplaatsje in Amakakonde was ontstaan. Los daarvan ontstond er een lasserij bij Daum%, een aantal houthakkers rond Amakakonde en Abenasitonu probeerden zich te organiseren, er waren plannen voor een houtbedrijfje in Pikilio. Dat waren de vonkjes die door bleven gloeien nadat dat stovuur uit was. We kwamen bij elkaar, Selia, Papi, Edje, Menno. Er ontstond een soort verband tussen ons. Het was geen organisatie, geen samenwerking, want we werkten aan verschillende dingen.

Tegen de tijd dat de oorlog zo'n beetje uitgeraasd was, zochten we hulp buiten. Men eiste een organisatie. Dus maakten we maar een organisatie. Maar het was geen organisatie, want er viel bij ons niets te organiseren. Wij zochten hulp, geen opgelegde structuur.

Zo gingen er wat jaren voorbij.

Tenslotte werden onze plannen ondergebracht bij een grote ontwikkelingsorganisatie: de Pater Ahlbrinck Stichting, en gekoppeld aan een wederopbouwproject voor het Cottica-gebied, Ik moet nu eerst iets vertellen over Saamaka en over dat Cottica gebied.

cottica en saamaka

Zo op het eerste gezicht lijken Saamaka en het Cottica gebied sprekend op elkaar: een heel groot bos, een rivier, met een beetje verdwaald tussen al die natuurpracht een paar piepkleine dorpjes: wat dicht opeen staande piepkleine hutjes met bladeren gedekt, sommigen met zinkplaten, een aan de oever een trosje korjalen. Tot zo ver de overeenkomsten. Als we preciezer kijken, zien we grote verschillen.

In de achttiende eeuw ontsnapten groepjes slaven die zich in het bos hergroepeerden tot de Saamaka stammen. Zij zochten isolatie, en vonden die, tot in de laatste helft van de twintigste eeuw. De Saamaka samenleving ontstond onder zeer moeilijke omstandigheden. Wat er aan structuur overleefde, was zwaar geblutst, maar kon tegen een stootje. Zo ontstond een samenleving, zo stabiel, dat die tot nu toe nog vrijwel onveranderd is.

Natuurlijk is er invloed van moderne techniek. Men gebruikt tegenwoordig kettingzagen en buitenboordmotoren in plaats van bijlen en pagaaïen en steeds meer mensen dragen voetbalbroekjes van de juiste merken, maar dat zijn allemaal uiterlijkheden. Verder bleef alles zoals het was: men leeft in stamverband, is in eerste instantie zelfvoorzienend en de geldeconomie is nauwelijks doorgedrongen.

Toch is Saamaka geen autarkie, nooit geweest. De grond is te arm in nutriënten, landbouw is nauwelijks mogelijk. Bijlen, kapmessen, zout, zeep, geweren, vishaken en katoen moesten van buiten komen, vanaf het ontstaan van de stammen. In de slaventijd was de buit van overvallen op plantages essentieel voor het overleven, in de koloniale tijd heeft de zending der Evangelische Broeders voor aanvulling gezorgd, en na de onafhankelijkheid zorgen de politieke partijen voor brood en spelen.

Vereniging Buanda: onze structuur

Een vorige regering noemde het binnenland "verzorgingsgebied", geen "ontwikkelingsgebied". De kreten zijn inmiddels veranderd maar het beleid is niet merkbaar veranderd. De sociale voorzieningen zijn goed: er zijn scholen, poliklinieken, en weinigen gaan dood van de honger.

Er is geen geldgenererende activiteit in het gebied behalve wat banen bij overheid, onderwijs en medische zorg, en vrijwel alle jongeren verhuren zich als trekarbeider in de kustvlakte. In 1986 kwam de oorlog. Er zijn wat mensen vermoord en dorpen in brand gestoken, maar in Saamaka was er geen strijd en op de Saamaka als samenleving heeft de oorlog nauwelijks invloed gehad. Dat was een korte beschrijving van Saamaka. Het Cottica-gebied ziet er anders uit.

De N'Djuka zijn een eeuw later van de plantages weggevlucht dan de Saamaka, en zij hebben intensiever contact met de plantage-cultuur gehad. Bovendien zijn zij terechtgekomen in een stuk bos waar later goud bleek te zitten, waardoor hun samenleving veel intensiever contact gehad met geld en beschaving, voor zover goudzoekers beschaafd zijn dan.

In het begin van de twintigste eeuw trok een deel der N'Djuka naar de Cottica, niet op zoek naar grond voor zelfvoorzienende landbouw, maar om hout te kappen voor verkoop. In de Cottica is de samenleving dus vanaf het begin gebaseerd op de geldeconomie. Later kwam de grote mijnbouw, met banen. Tegenwoordig is het gebied uitgekapt en uitgemijnd, en de dorpen zijn verpauperd. Teruggang naar zelfvoorzienende economie is om de een of andere reden nergens gelukt of gewenst, de grond langs de Cottica is daar ook ongeschikt voor. De oorlog woedde voornamelijk in het Cottica gebied, en heeft de samenleving daar totaal ontwricht. De voltallige bevolking heeft jarenlang opgesloten gezeten in vluchtelingenkampen, en op „n na alle dorpen zijn totaal vernietigd.

het experiment

Tot zover de beschrijvingen van Saamaka en het Cottica gebied. In 1992 moesten de vluchtelingen terug naar hun verwoeste dorpen. Dat wederopbouwproject in de Cottica werd gekoppeld aan dat vonkje "buanda" dat in Saamaka was blijven smeulen. Waarom dat gekoppeld werd, dat valt buiten het kader van dit artikel. Noem het maar politiek, als U tevreden bent met een trefwoord als substituuat voor een reden.

Het was niet zo bedoeld, maar het werd eigenlijk een experiment, compleet met controle-groep. In Saamaka volgden we de buanda-aanpak: wij als ontwikkelingsorganisatie zorgen voor gereedschappen en droegen die over aan ondernemers die hun eigen bedrijf al opgezet hadden. De verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering lag al jaren voordat wij er ons mee bemoeiden bij de ondernemers zelf, en die verantwoordelijkheid is nooit overgenomen of overgedragen. De controle-groep was een groepje werkplaatsen in het Cottica-gebied. Daar zetten we als ontwikkelingsorganisatie complete werkplaatsen op, en we droegen niet alleen gereedschappen over, maar de structuur erbij, en de beslissingsbevoegdheid nadat alle beslissingen genomen waren. Experimenteren met menselijke proefkonijnen is niet erg moreel verantwoord. Ter verdediging wil ik opmerken, dat het buanda-model in het Cottica gebied niet uitvoerbaar was: de doelgroep zat hulpeloos in vluchtelingenkampen opgesloten, wij als hulpverlenende organisatie waren eerder terug in het Cottica gebied dan de doelgroep, er was geen bestaand ondernemerschap om gereedschappen aan over te dragen. Wij moesten ons wel bemoeien met het opzetten van de bedrijven.

Het was, hoewel onbedoeld, toch een vrij zuiver experiment: het werk werd in beide gebieden uitgevoerd door dezelfde ontwikkelingsorganisatie, de gebrachte gereedschappen waren dezelfde, de werkplaatsen werden gelijktijdig opgebouwd. Theoretisch was het niet helemaal perfect, de keuze voor de buanda-aanpak of de controle-aanpak was niet willekeurig, maar toch.

De uitkomst van dit experiment was deze.

Vereniging Buanda: onze structuur

In het Cottica gebied, dus waar wij als ontwikkelingsorganisatie het werk opzetten, kwam alles snel en goed georganiseerd van de grond. We kenden ons vak, al zeg ik het zelf, en werden niet gehinderd door sociale tegenkrachten. Wij waren een rijke, sterke organisatie, en de tegenkrachten kwamen voort uit een straatarme, gedesoriënteerde bevolking, en we walsten gewoon over alle problemen heen, dat ging prima. We bouwden prachtige werkplaatsen. Maar het bleek onmogelijk om achteraf de leiding over te dragen aan de doelgroep.

In Saamaka, waar uitgegaan werd van bestaande activiteiten van de doelgroep, moesten alle mechanismen die maakten dat er in de afgelopen eeuwen geen marktgerichte bedrijvigheid was ontstaan, een voor een worden opgelost. Dat ging heel langzaam.

Voor ons, ontwikkelingswerkers, was dat een moeilijke tijd. Het ging om zaken waar we niet over konden meepraten, een rare ervaring voor een ontwikkelingswerker. We moesten daar erg aan wennen.

Maar toen de structuur eenmaal rond was, was er geen probleem van overdracht: er was niets over te dragen, behalve machines, en dat is simpel. De rest hoefde niet te worden overgedragen, die was nooit uit handen van de doelgroep geweest.

Deze analyse is de mijne. Ik moet er bij vertellen dat de polemiek over succes en mislukking, de oorzaken van eventueel succes en mislukking, en de lessen die daaruit getrokken moeten worden, fel is geweest. En nog steeds is. Het gaat om belangen, het hele ontwikkelingsdenken staat op het spel. Er is een onafhankelijke evaluatie gedaan, en als U er het fijne van wilt weten, verwijs ik naar het rapport "Evaluatie Vier Werkplaatsen", Marc Willems, in opdracht van de Nederlandse Ambassade.

beslissing

Wat doe je als ontwikkelingsorganisatie met zo'n resultaat? De normale reactie is deze: je schrikt, wacht tot de consternatie voorbij is, en gaat weer over tot de orde van de dag.

Maar dit resultaat bevestigt de ontwikkelingsmodellen van na de zestiger jaren. Dat theorie en praktijk overeenkomen, gaf een deel van ons vertrouwen in de buanda-aanpak. Daarom besloot een deel van ons de consequenties te aanvaarden. En die waren ingrijpend.

Voordat ik daar op in kan gaan, moet ik eerst iets vertellen over de structuur van de organisatie waar we toen mee werkten.

de stichtingsvorm

Eerst wat organisatiegeschiedenis.

Vroeger gebeurde het wel eens dat een rijk geworden industrieel een fonds of een legaat voor een goed doel maakte. Dat moest dan beheerd worden. Er moest een juridische constructie voor gevonden worden, en zo ontstond de stichtingswetgeving.

Er is een fonds en een beherend orgaan, het stichtingsbestuur. Maar na de dood van de rijke stichter en de eerste generatie, nog door hem aangewezen, bestuurders, ontstaat er een probleem. Er is geen natuurlijke opvolging, want de doelgroep van het fonds (hulpbehoevenden, kustenaars, geleerden) en de beheerders (zaakwaarnemers of familieleden van de stichter) hebben weinig met elkaar te maken. Dit probleem is onoplosbaar, en karakteristiek voor de stichting, omdat de stichting stoelt op een fonds waar een bestemming voor gevonden moet worden, en niet op een activiteit waar een financiering voor gevonden moet worden. Er is bij een stichting geen ander orgaan dat de bestuurders kan kiezen, dus de enige mogelijkheid is een bestuur dat zich door co-optatie verjongt. En dat is gevaarlijk. Als een klik die misbruik wil maken,

Vereniging Buanda: onze structuur

eenmaal het stichtingsbestuur in handen heeft, is daar niets meer tegen te doen, want er is geen organisatie van belanghebbenden die daartegen vecht.

Om dat te voorkomen, heeft de wetgever als eis gesteld dat de bestuursleden belangeloos dienen te zijn. Die belangeloosheid van de bestuursleden, daar drijft de integriteit van de stichting op.

Het principe van de stichting is dus ontstaan uit de liefdadigheid. De stichting is dan ook uitermate geschikt voor liefdadigheid: het verzorgen van hulpelozen wordt overgelaten aan specialisten, en gecontroleerd door een bestuur van belangeloze regenten, en zodra de bestuurders belanghebbenden worden of belanghebbenden bestuurders, grijpt de rechter in. Eigen verantwoordelijkheid van de doelgroep, of zelfs maar medebeslissingsrecht van de doelgroep, is dus binnen een stichting onmogelijk. Soms lonken stichtingen naar donoren met verhaaltjes dat in hun stichting de doelgroep medezeggenschap heeft. Maar dat kan dus niet zonder te morrelen aan de integriteitsgarantie van de stichting, en dan blijft er niets van over - behalve dan een onbeheerde hoop geld.

De stichting kent principieel geen inspraak van belanghebbenden. Als inspraak van belanghebbenden gewenst is, dan is niet de stichting, maar een vereniging van belanghebbenden de juiste rechtsvorm.

splitsing

Terug naar het verhaal van Buanda. Ik breng even in herinnering: er was een dubbel-project uitgevoerd voor het opzetten van werkplaatsen, de ene helft lukte, de andere helft mislukte, en het lukken of mislukken hing samen met wie de werkplaatsen vanaf het begin bestuurde: de doelgroep, of de hulpverlener. Willen we het gelukte deel van project herhalen, dan zal de doelgroep vanaf het begin de zaak moeten besturen.

De hulpverleningsorganisatie die het dubbel-project had uitgevoerd, was de Pater Ahlbrinck Stichting - een stichting. Ik heb net uitgelegd dat in een stichting de doelgroep niet in het bestuur kan zitten, dat zodra dat gebeurt de stichting moet worden omgezet in een vereniging.

Er lag dus maar één weg open: er moest een vereniging worden afgesplitst van de stichting. De stichting zou zich verder bezighouden met het werk waar de stichting goed in is: verzorging. De vereniging zou zich verder bezighouden met het stimuleren van kleinschalige werkgelegenheid.

Bij een splitsing denkt men al snel aan ruzie in de club. Natuurlijk hebben we veel en fel van gedachten gewisseld. Het inzicht dat het zó moest, ontstond niet in een flits, er ging een moeizaam proces aan vooraf waarin we de dingen nog niet zo helder zagen en voortdurend tegen elkaar botsten. Wel, zo gaat dat nu eenmaal, daar is niets mis mee.

Het is geen schande als een ontwikkelingsorganisatie deelactiviteiten opstart, laat opgroeien en afsplitst naar zelfstandige opererende organisaties, integendeel. Al driemaal eerder groeiden uit de Pater Ahlbrinck Stichting deelactiviteiten uit het jasje van de moederstichting: de vliegdienst, het medische werk, het onderwijs. Nu is het de vierde keer, met kleinschalige werkgelegenheid. Dat is een staat van dienst waar menige andere ontwikkelingsorganisatie jaloers op zou zijn. En dat ik hierboven de stichtingsvorm ongeschikt noemde voor het buanda-werk, houdt geen negatief waardeoordeel in voor de stichtingsvorm. De stichting en de vereniging zijn gereedschappen, en geen enkele opbouwwerker zal het in zijn hoofd halen om een schuifmaat een inferieur instrument te noemen omdat je er minder goed bouten mee kunt aansjorren dan met een waterpomptang.

We besloten dus een nieuwe ontwikkelingsorganisatie op te zetten. Het werd het ontwikkelingsbureau Buanda, dat onder controle staat van de vereniging Buanda, die bestaat uit de ondernemers zelf. Ik ga nu in op die driedeling bureau, vereniging, ondernemers.

de ondernemers

"Gemeenschapsontwikkeling" is een woord dat vaak valt in het ontwikkelingswerk. Dit woord is zo ingeburgerd, dat het bijna synoniem is geworden voor "ontwikkeling". In het begin verwarden ook wij die twee begrippen, en we gingen op zoek naar gemeenschappen die onze gereedschappen konden absorberen.

Die waren er niet.

Toen hebben we zelf die organisaties maar opgericht, want zo iets doet een ontwikkelingswerker nu eenmaal.

Het lukte niet. De doelgroep bleek niet gemotiveerd onze organisatie op te pakken.

Toen hebben we geprobeerd de motivatie op te dringen, want zo iets doet een ontwikkelingswerker nu eenmaal.

Het lukte niet.

Drie keer hebben we een organisatie opgezet, steeds weer datzelfde gesoebat: mensen, doe nou wat wij zeggen, wij weten het nu eenmaal veel beter dan jullie, om een boom om te hakken moet je éérst een voorzitter, secretaris en penningmeester hebben, en daarna pas een bijl.

Het lukte maar niet.

Toen kwamen we tot het volgende inzicht.

De Saamaka gemeenschap bestaat al eeuwen, en heeft zich al lang georganiseerd. Voor zover dat niet gebeurd is, is er dus geen behoefte aan organisatie.

Het is hovaardig te veronderstellen dat men zich zelf niet kan organiseren, dat men hulp van ontwikkelingsorganisaties nodig heeft om organisaties op te zetten die in de eigen gemeenschap niet zijn ontstaan.

Het ligt natuurlijk anders als de behoefte aan organisatie ontstaat door het werk van de hulpverleners. Zo bestaan er geen bedrijven in Saamaka, en die kunnen pas ontstaan nadat de gereedschappen zijn aangekomen.

In Europa, waar nu al tweehonderd jaar ervaring is met hoe de komst van nieuwe gereedschappen tot bedrijfsvorming leidt, zijn bedrijven uitgegroeid tot complexe organisaties. Maar hoe groot en complex een bedrijf nu ook is, elk bedrijf is ontstaan uit het initiatief van „n enkele ondernemer, die in een primitief werkplaatsje zelf begonnen is te werken. Er zijn wel pogingen gedaan om te beginnen met de organisatie en daar ondernemers bij te zoeken, maar dat is nergens goed gelukt.

En we zagen dat het ons ook niet lukte. Daarom besloten we de volgorde om te keren: niet het bedrijf moet opgezet worden vanuit een organisatie, maar de organisatie moet groeien vanuit het bedrijf zelf. Het bedrijf ontstaat uit het werk van de individuele ondernemer.

En toen lukte het ineens wel.

Veel potentiële donoren schrikken terug als wij uitleggen dat wij niet aan gemeenschapsontwikkeling doen, maar uitgaan van de baatzucht van individuele ondernemers. Die schrik is begrijpelijk. Maar laten we de verhoudingen niet uit het oog verliezen, wij zijn hier niet in Europeage durende de donkerste dagen van het kapitalisme of in een van de grote Derde

Vereniging Buanda: onze structuur

Wereldsteden nu, maar bij mensen die in hecht stamverband leven, en de grootste kapitalist die in onze vereniging zit onderhoudt nog altijd het halve dorp en zou in Paramaribo onder de armen geteld worden.

het bureau

Ik ga nu in op het werk dat er allemaal gedaan moet worden, om te beargumenteren dat daar een ontwikkelingsbureau voor nodig is.

Gereedschappen overdragen kan men letterlijk nemen, en een vracht gereedschappen dumpen. Er staan nogal wat machines in het bos te roesten met trotse naamplaatjes "geschonken door ...". Als je het goed wilt doen, gaat er nogal wat werk aan vooraf, dat in ontwikkelingsjargon "projectidentificatie" heet. Dat is belangrijk, om de volgende reden.

Bij een stuk gereedschap dat helemaal nergens op slaat, is het enige risico dat de ontwikkelingsorganisatie haar bemiddelingskosten opstrijkt en de rest van het geld totaal verloren is. Dat is nog niet eens zo erg. Maar als een nieuw stuk gereedschap dat wel bruikbaar is, verandert er nogal wat in de samenleving - wel, dat was immers de bedoeling. Maar er verandert altijd meer dan gewenst was: machtsverhoudingen verschuiven, concurrentieposities veranderen, tegenkrachten ontstaan. Als de projectidentificatie onvoldoende is, is de kans groot dat goedbedoelde hulp een ondernemer kapot maakt. Dat is ons al eens overkomen, ik zal daar later over rapporteren, in het verhaal over Edje. We willen niet dat het ons een tweede keer overkomt. Daarom besteden we meestal een paar jaar aan projectidentificatie, ook al zijn we bijna full-time in het veld, ook al gaat het om zo iets simpels als een schaafmachine. Voor die projectidentificatie is een ontwikkelingsbureau nodig. Ik bedoel natuurlijk niet zo'n gebouw in de hoofdstad met een naamplaat er op en een batterij secretaresses erin.

Na een positieve projectidentificatie moet er geld gezocht worden. Dat wordt steeds moeilijker. Naarmate de geldgevers meer op effectiviteit van de ontwikkelingsorganisaties staan, zijn die genooddaakt meer aandacht te onttrekken aan het werk in het veld, ten gunste van het verzinnen van lovende zelfrapportages. Wat U nu leest is nog relatief bescheiden, al zeg ik het zelf. Ook dat public-relations werk is een taak van het ontwikkelingsbureau.

Als er geld gevonden is, komt het technische werk: gereedschappen aankopen, transporteren, installeren, instrueren. Dat is het zichtbare werk, machines over stroomversnellingen slepen, een oplossing zoeken als er op meerdere dagreizen van elk steunpunt een ringetje zoek blijkt. Dat is werk voor het ontwikkelingsbureau, het werk dat relatief het gemakkelijkst is. En dan komt de nazorg. In principe is de ontwikkelingsorganisatie klaar als de gereedschappen zijn overgedragen aan de doelgroep. De praktijk is anders. Als de gereedschappen gebruikt worden, begint er van alles in de samenleving te veranderen, de reactiekrachten komen op, en die moeten worden opgevangen. Voor een ontwikkelingsorganisatie met haar overweldigende economische en technologische machtspositie is het gemakkelijk om de leiding over te nemen en de tegenkrachten de grond in te drukken, maar dat was nu juist niet de bedoeling. De ondernemer aan wie de gereedschappen zijn overgedragen, heeft een subtielere vorm van steun nodig, en dat blijkt jarenlange nazorg in het veld te vereisen. Ook dat is werk voor het ontwikkelingsbureau.

Voor al dit werk hebben we het ontwikkelingsbureau Buanda opgezet. We hebben geen majestueus pand in de hoofdstad met een naamplaat er op en een batterij secretaresses er in, hoewel dat voor het public-relations werk wel nuttig zou zijn. Maar we hebben wel een paar hutjes in het bos waar we onze hangmat kunnen binden en ons kampvuurtje kunnen stoken waarbij we naar de verhalen van onze ondernemers luisteren, we hebben een paar magazijntjes waar we onze gereedschappen in kwijt kunnen, en we hebben een korjaal als dienstvoertuig. We hebben geen secretaresses of antropologen of organisatiedeskundigen. We zijn twee ingenieurs, ik moet er eerlijk bij zeggen dat we nooit geleerd hebben hoe we met inboorlingen om moeten gaan, we behelpen ons maar door samen met de houthakkers in het bos te knutselen tot die kettingzaag het

Vereniging Buanda: onze structuur

weer doet, door samen met de korjaalvaarder in de nacht en de regen te ploeteren met de stroomversnelling en de kapotte buitenboordmotor. Wij krijgen zo wel een ander beeld dan als we getraind waren voor het ontwikkelingswerk en zo als het hoort netjes in het pak en zonder vuile handen vooraf aangekondigde vergaderingen zouden houden, maar we kunnen nu eenmaal niet alles.

de vereniging

Met aan de ene kant donoren, die geleerd hebben dat de linkerhand niet moet weten wat de rechterhand doet, aan de andere kant hulpbehoevenden die geleerd hebben een gegeven paard niet in de bek te kijken, en daartussen een oceaan, een taalbarrière en een cultuurbarrière, is er voldoende troebel water voor allerlei malafide vissers. Laten we het niet ontkennen, malafide ontwikkelingsorganisaties komen voor, en iedereen weet dat.

Controle van de geldstromen is belangrijk. Geloof in het idealisme van ontwikkelingswerkers is onvoldoende gebleken. Controlemogelijkheden moeten vanaf het begin in de opzet zijn ingebouwd in de ontwikkelingsorganisatie, anders deugt die niet. Dat vinden wij, tenminste.

De meeste ontwikkelingsorganisaties zijn stichtingen, en hun geloofwaardigheid stoelt op de onbaatzuchtigheid van hun bestuurders. Wij gaan bij Buanda juist uit van de tegenovergestelde principe: juist de baatzucht van onze bestuurders garandeert dat de geldstromen die door ons bureau gaan scherp gecontroleerd worden.

De vereniging Buanda bestaat uit belanghebbenden bij het werk van het ontwikkelingsbureau Buanda. Die vereniging heeft tot taak te controleren dat er onderweg geen geld aan de strijkstokken blijft hangen. En wie is beter gemotiveerd om dat te controleren, dan degenen voor wie dat geld bestemd is?

In de ontwikkelingswereld is dit principe even wennen, maar daarbuiten is het heel normaal. Het werkt als de controlerende en uitvoerende machten goed gescheiden zijn, en als de controlerende macht voldoende inzage krijgt om haar werk te doen.

En daar is een goede regelgeving voor nodig.

regelgeving

Het bureau Buanda verleent diensten aan ondernemers, die samen de vereniging Buanda vormen, die het bureau controleert. De cirkel is mooi rond, maar toch zitten er wat haken en ogen aan. We moeten alert zijn op drie dingen.

Het eerste is de scheiding van de uitvoerende en de controlerende machten. Het bureau is de uitvoerende macht, de vereniging de controlerende macht.

Over de uitvoerende macht van een ontwikkelingsbureau hoeven we ons geen zorgen te maken, die is groot genoeg. Wel lezen we regelmatig in rapportages de klacht dat ontwikkelingsorganisaties worden opgelicht door de doelgroep, afspraken worden niet nagekomen, goederen misbruikt, leningen niet terugbetaald. Wel, hier in Saamaka kennen we ook dat verhaal van de tijger die wordt mishandeld door het konijn, en zelfs de kleinste kinderen weten dat het een sprookje is.

Problematischer is de controlerende macht. Een verregaande openbaarheid van bestuur, zichtbaarheid van alle geldstromen en geldstroompjes, dat zijn vereisten. Ik wil niet claimen dat wij dat volledig onder controle hebben, maar wel dat wij daar bij Buanda veel meer aan hebben gedaan dan gebruikelijk is.

Vereniging Buanda: onze structuur

Het tweede probleem is dit. De doelstelling van het bureau is het helpen van ondernemers, en die hulp zo snel mogelijk af te bouwen. De ondernemers die geholpen worden, hebben andere doelstellingen. Zij willen rijk worden. Natuurlijk proberen zij die hulp zo lang mogelijk door te laten lopen. Bovendien zijn nieuwe leden hun toekomstige concurrenten. Elk zittend bestuur zal dus proberen de vereniging om te werken tot een vereniging ter behartiging van de belangen van de leden van dat moment, en nieuwe leden te weren.

Nu is er niets tegen een belangenbehartigingsorganisatie. Alleen, een belangenbehartigingsorganisatie is nu eenmaal iets anders dan een ontwikkelingsorganisatie. Waar behoefte blijkt aan zo'n belangenorganisatie, ontstaat die vanzelf wel. Hoe minder daar een ontwikkelingsbureau aan te pas komt, hoe beter dat is.

Een derde probleem is de vertrouwensrelatie tussen het bureau en de leden. Het bureau verzorgt in opdracht van de leden de projectdossiers en de rapportages over de projecten van die leden. Dit komt de objectiviteit niet ten goede. Elke onderwijzer herkent dit probleem wel: aan de ene kant probeer je de vertrouwenspersoon van de leerling te zijn, aan de andere kant ben je degene die beslist over zijn cijfers, en de leerling heeft moeite met die januskop.

Er zitten dus een paar belangenconflicten ingebouwd in de structuur van Buanda. Belangenconflicten zijn echter onvermijdelijk binnen een organisatie, zij zijn zelfs het bestaansrecht voor een organisatie - want waar geen conflicten dreigen, zijn geformaliseerde afspraken vooraf overbodig. Men moet juist argwanend tegenover organisaties waar geen belangenconflicten zijn, want dat betekent vaak dat niemand belang bij die organisatie heeft. De manier om met belangenconflicten om te gaan, is regelgeving. Daarom heeft Buanda, in tegenstelling tot de meeste stichtingen voor ontwikkelingswerk, geen open statuten in de geest van "de stichting stelt zich tot doel alles te doen wat haar wenselijk voorkomt, de gebruikte middelen zijn allen die nuttig kunnen zijn voor het bereiken van de gestelde doelen, en in geval van conflict wordt in goede verstandhouding en onderling overleg naar een oplossing gezocht."

De statuten en het huishoudelijk reglement van Buanda zijn helemaal dichtgetimmerd, om de drie bovengenoemde verwachtbare ontsporingen te voorkomen. Foutloos zal het wel niet zijn, maar met ruim tien jaar voorbereiding en 'droogzwemmen' met de regels, en tot 1997 met een vangnet van een andere grote ontwikkelingsorganisatie achter ons, denk ik dat de zaak nu vrij lekdicht is. Het is nu de uitgebreide regelgeving, waarvan de gedetailleerdheid karakteristiek is voor werkende democratie.

praten met juristen

Het opzetten van die statuten was een avontuur op zich. In de afgelopen jaren was een structuur gegroeid die werkbaar bleek, en toen we die aan de juristen aanboden ter erkenning, kregen die er grijze haren van. Omgekeerd, wat zij voorstelden vonden wij weer onwerkbaar.

Stelt U zich voor, we plakken in het dorpje A... een papier op een boom, waarop te lezen valt (voor diegenen in A... die kunnen lezen, en dit soort Nederlands kunnen ontcijferen): "CONVOCATIE Hierbij roept het Bestuur van ... alle leden op voor een Algemene Leden Vergadering, te houden ..." enzovoorts. Dit is geen fictie, zo een convocatie heb ik inderdaad zien hangen aan een boom. Eigenlijk had ik er een foto van moeten maken.

taal

En zo komen we op het taalgebruik.

Beschouw eens een zinnetje als "De vereniging heeft voor zichzelf geen winst als oogmerk." Het staat in onze statuten. We bedoelen ermee dat wij onze doelgroep rijk willen maken en niet onszelf. Als U goed Nederlands verstaat, ziet U in dit zinnetje een hele serie sluipweggetjes om

Vereniging Buanda: onze structuur

de kluit te belazeren. Ik zal U niet verder op het slechte pad brengen, ik ga hier dus niet verder op in.

Het Saamaka kent minder woorden voor "sneeuw" dan het Eskimo's en meer woorden voor rijst dan het Nederlands, en ook al verstaat U geen woord Saamaka, zult U dat wel billijken. En zo zult U ook wel aanvoelen dat de fijne nuances tussen "winst" en "vergoeding voor gemaakte onkosten" bij vertaling naar een taal van een gemeenschap die nog nauwelijks de geldeconomie kent, verloren gaan, en de potentiële rijkdom die een woord als "oogmerk" in zich draagt helemaal. Denkt U zich eens in dat de statuten in het Nederlands opgesteld zijn, dat de mensen die moeten controleren of er niet gesjoemeld wordt de regels alleen in vertaling kennen. Dan kan je toch net zo goed helemaal niet controleren.

Wij wilden dus de statuten in het Saamaka opstellen, en van daaruit vertalen in het Nederlands. We hebben daar voor gevochten. Nou ja, niet letterlijk, maar toch. Maar Justitie wilde absoluut niets weten van statuten in de Saamaka taal, of zelfs maar van het bestaan van een vertaling. We begrijpen dat wel, tenslotte is er geen enkele jurist ter wereld die het Saamaka beheerst, maar laten we omgekeerd ook redelijk zijn: er is onder onze doelgroep ook niemand die het juristen-Nederlands beheerst. Wel, die strijd hebben we verloren, in ieder geval wat betreft de statuten. Het huishoudelijk reglement hebben we wel opgesteld in het Saamaka, en daarin staan de details waar het op aankomt. En als U van taal houdt, moet U die maar eens lezen, zelfs de Nederlandse vertaling is interessant. Het is in de loop der jaren gegroeid, en verschillende mensen hebben er aan bijgedragen. U kunt in ons huishoudelijk reglement gemakkelijk drie manieren onderscheiden waarin ingewikkelde juridische concepten worden uitgelegd voor mensen die daar voor het eerst mee geconfronteerd worden.

r u g g e s p r a a k

Een minder zichtbaar probleem, maar minstens even belangrijk, is de functie van een vergadering. In Saamaka, worden beslissingen niet op vergaderingen genomen. De folklore van wandelgangen en koffiekamers schijnt ook elders bekend te zijn, maar niet bij de juristen die statuten maken, dus moet ik het toch uitleggen. Als in Saamaka een besluit genomen moet worden, gaat eerst iedereen in het dorp met elkaar praten. Na een tijdje komen alle argumenten naar voren, adviezen worden ingewonnen, machtsverhoudingen gepeild, de oppositie begrijpt dat hun voorstel het niet zal halen en zo ontstaat er een consensus. Dan wordt de dorpsbel geluid voor de dorpsvergadering. Dan weet iedereen de uitslag al, en komt men bijeen om die verwoorden en getuige te zijn daarvan. Als het een heikele beslissing betreft, wordt de verwoording overgelaten aan een orakel, opdat duidelijk is dat niet de verwoorder is die de verantwoordelijkheid draagt over de beslissing, dat het een gemeenschappelijke beslissing betreft. Boze tongen beweren dat het niet de voorouders zijn die spreken, maar het medium zelf, maar dat maakt niet uit: net als alle aanwezigen, kent het medium het te nemen besluit net zo goed als die voorouders, of als de notulist die in een andere cultuur een soortgelijke taak heeft.

Het ter tafel brengen van een onderwerp en in dezelfde zitting een beslissing forceren, wordt als onfatsoenlijk ervaren. Dit geldt trouwens niet alleen in Saamaka. Op een overheidsvergadering in Paramaribo kreeg ik het verwijt dat ik onfatsoenlijk vergaderde, omdat ik mij voorbereidde en meestal een hele serie concept-besluiten in mijn tas had zitten, en enkele daarvan, als dat gelegen kwam, als moties ter tafel bracht, en zo beslissingen forceerde. Zo iets doet men niet. Degene die dat verwijt maakte werd kort daarna minister en ik niet, we mogen dus aannemen dat hij de lokale mores van het vergaderen beter kende.

Dezelfde overdonderings tactiek maakt dat ontwikkelingswerkers die inspraak van de doelgroep zoeken, en fact-finding missies, snel resultaten boeken, en achteraf klagen dat de doelgroep zich niet aan de gemaakte afspraken houdt. Of deze overdonderingstactiek geoorloofd is, wil ik nu in het midden laten. Maar als de vergadering mikt op informatie of inspraak, is deze vergaderstijl wel efficiënt, maar niet effectief. Men kan zich dan beter aanpassen aan de vergaderstijl van de

Vereniging Buanda: onze structuur

doelgroep. Dit inzicht gaf een groot probleem bij het opstellen van de statuten van Buanda. De betrokken jurist begreep het probleem wel, maar had beperkte speelruimte. Uiteindelijk hebben we maar het probleem weggemoffeld in het huishoudelijk reglement. De presidentiële goedkeuring betreft dan slechts de mededeling dat de wijze van vergaderen wordt vastgelegd in dat huishoudelijk reglement, en hoe dat dan gebeurt is onze eigen zaak. En we hebben het als volgt opgelost.

We staan toe dat mensen via geluidscassettes deelnemen aan vergaderingen. Daarmee wordt gelijk het probleem opgelost, dat de leden dagreizen uit elkaar wonen. Het proces van hoor en wederhoor houdt dan in dat de geluidscassettes een aantal malen op en neer worden gestuurd. Daar gaan dan maanden overheen, en is er voldoende gelegenheid voor overdenking en ruggespraak. Dat maakt dat de Buanda vergaderingen wel heel langzaam, maar toch weloverwogen beslissingen nemen.

beslissingen

In Saamaka gaat verantwoordelijkheid veel verder dan in het Romeins recht. Als ik, bijvoorbeeld, iemand desgevraagd het begin van het bospad naar Kaajapaati wijs, en hij volgt dat pad en wordt daarop door een slang gebeten - dan heb ik hem naar die slang geleid. Men is daarom uiterst voorzichtig met het formuleren. Antwoorden als: "Ik weet het niet precies, maar ik heb mensen die naar Kaajapaati willen gaan die kant op zien lopen" of: "Ik heb geen mening over dat voorstel, maar als we het uitvoeren en het blijkt geen problemen op te leveren, dan is dat niet slecht" - zulke uitspraken zijn wel typisch voor Saamaka taalgebruik, maar weinig bruikbaar voor de besluitenlijst. Daarom laten we vaak de uiteindelijke beslissing formuleren op geluidscassette door mij, net zo goed een buitenstaander als dat orakel. Van mij is erkend is dat ik wel verantwoordelijkheid draag, maar de aansprakelijkheid voor de meta-fysische wereld is, als niet-stamlid, beperkt. Na mijn formulering, onbeleefd in zijn directheid, volgt dan erkenning met een formulering als "hij heeft niet slecht gesproken". Dat mag dan voor een Nederlandstalige rechter geen bevestiging zijn, maar in Saamaka weet iedereen dat de beslissing is genomen.

Zo doen we het al ruim tien jaar, het blijkt te werken, en het huishoudelijk reglement maakt deze vorm van vergaderen niet onmogelijk.

bestuur

Hierboven noemde ik al dat verantwoordelijkheid in Saamaka veel verder gaat dan in het Romeins recht. Als ik een of ander proces in gang zet dat leidt tot een ongeluk, dan heb ik dat ongeluk veroorzaakt. Er wordt nauwelijks onderscheid gemaakt tussen processen binnen en buiten mijn invloedssfeer. Misschien is dat zo verklaarbaar: in Saamaka is men gewoon machteloos te zijn tegenover de natuur, tegenover alle buitenstaanders, en draagt men desondanks de gevolgen van ziektes, de onbegrijpelijke contracten waar men een duimafdruk onder heeft geplaatst, verkiezingsuitslagen en andere natuurrampen. Maar ik ben geen antropoloog, beschouw deze verklaring dus als irrelevante borreltafelpraat. Van belang is dat men uiterst voorzichtig mis met het op zich nemen van verantwoordelijkheid, en dat heeft invloed op het bestuur van een organisatie in Saamaka.

Dorpen worden bestuurd door basia's. Dat zijn familiehoofden, wiens positie deels op erfelijkheid en deels op capaciteit berust. Er zijn geen verkiezingen voor bestuursfuncties. Als het lobbyproces uitmaakt dat een bepaalde persoon die functie moet bekleden, dan wordt hem of haar die opgedrongen. Het slachtoffer protesteert voor de vorm, maar tenslotte wordt hem of haar een aantal parafernalia opgedrongen, en dan is het noodlot. Dit beperkt de aansprakelijkheid tot dragelijke proporties. Zo werkt het misschien niet optimaal, maar zo werkt het wel.

Er zijn hier in Saamaka heel wat democratische structuren opgelegd: ressortraden, vrouwenorganisaties, kerkgenootschappen, dorpsbelangenstichtingen met door de leden verkozen

Vereniging Buanda: onze structuur

besturen - je kunt het niet gekker bedenken dan stedelingen en hulpverleners. Maar zelden werden de natuurlijke leiders verkozen.

Dit is mijn conclusie. Voor de eerlijkheid moet ik erbij vertellen dat de hulpverleners die ik dit voorde voeten werp, mijn conclusie meestal aanvechten, en tegenwerpen dat de kiezers wel degelijk de door hen voorgedragen kandidaten verkozen. Misschien is mijn conclusie de juiste, of die van hen, en daarmee indirect die van mij, maar hoe dan ook, natuurlijke leiders wegen verantwoordelijkheid zwaar, en nemen die niet onnodig op zich. Zij hebben liever dat gebeurt wat volgens hen gebeuren moet, dan dat zij daarvoor in het openbaar verantwoording moeten afleggen. Als iemand zich verkiesbaar stelt, weten we dus tevoren dat het of om iemand gaat die zich distantieert van de Saamaka cultuur, of iemand die verantwoordelijkheid erg licht neemt.

Bij Buanda willen we dat voorkomen. Daarom werken we, net als in de dorpsgemeenschappen, zo min mogelijk met uitspraken van bestuursleden, zo veel mogelijk met consensus vorming, en waar bestuursfuncties onvermijdelijk zijn, met bestuursleden die niet worden verkozen, maar volgens regels benoemd. Natuurlijk is dat ondemocratisch, als we het one-man-wan-vote systeem als de enige ware democratie erkennen, maar in Saamaka werkt overleg nu eenmaal beter dan stemming.

In de structuur van Buanda hebben we ook dit probleem weggemoffeld in het huishoudelijk reglement, en wel op de volgende manier. Er zijn wel bestuursleden, maar die hebben niet meer verantwoordelijkheden en bevoegdheden dan gewone leden. De bestuursvergadering is dus identiek aan de algemene leden vergadering. Als dat onwerkbaar lijkt, bedenk dan wel dat Buanda bedoeld is om klein te blijven: het gaat om hulpverlening, en net als in een ziekenhuis streven we naar een zo kort mogelijke verblijfstijd. Verder worden bestuursleden wel verkozen, maar zolang zij niet verkozen worden, geldt een tijdelijk bestuur dat benoemd wordt op basis van criteria. Binnen de Buanda traditie wordt dat tijdelijk bestuur automatisch verkozen, tenzij zij het echt te bont maken.

tot slot

Dit was het verhaal van Buanda, wat het is, hoe het werkt, en waarom. Mijn excuses dat het zo'n ingewikkeld verhaal is. Andere organisaties hebben een veel simpeler verhaal, ik weet het. Maar ontwikkelingswerk is nu eenmaal onvoorstelbaar ingewikkeld, alles hangt met alles samen, en de ingewikkeldheid van de voorstelling die je er van maakt wordt beperkt door je voorstellingsvermogen.

Wij vinden bij Buanda dat de oplossingen voor de problemen zo eenvoudig mogelijk moeten zijn, maar de probleemanalyse zo ingewikkeld als de werkelijkheid. En onze oplossing voor het probleem van de verantwoordelijkheidsoverdracht is de eenvoud zelve: draag de verantwoordelijkheid niet over, maar laat die vanaf het begin waar die hoort: bij de mensen zelf.

En dat is nu wat we "buanda" noemen.